

ווערען!

היום וידע בעצמך טריווים שזו מנסה יע.
דעו שאני חסרת דאגה העמדת העלמער

די לעצמע ויצונג פון שטאדט-רעט דער ראוינער נעגערע.

מִיר הַיִּסְטֶרן נִשְׁמַע נַעֲנוּי הִי עִם פֶּרְאִיקֶמַס הַנֶּחֱנֵן דַּעַם.

1870-1871

א העלמט אינמערקטאנטער קאמטן פון ירושען לעבען אין

(פארמועוונג). ווען איז ער מיט פיל פון די געטט

האם ער געטראפען דארט גליון פון ער האט וך פארגעשטעלט פאר זיך
זעלבסטרעכטע סטופען געלעבט האבן

מִיָּחָם שֶׁאֵינְקִימָעוּ פֶּעֶרְעֶלְמִינִי, וְהָאֵם שֶׁנִּנְעִיבֶנָּה דִּי נֶעֱסָה אֲהֵמָּה צוּ
הַאֲנִי אֵינִי אִדָּם אִינֵר וְעִמּוּבִּי מִיָּחָם שֶׁאֵינְקִימָעוּ הָאֵם זִיד וְאַלְעִינֵם דִּי מִיָּחָם

קימט זי נאכטאגנדיק, אבער לעצן דורכרינגנדיק בליק האט אין זי

18

די לעצמע ויצונג פון שטאדט-רעט דער ראוינער נעגערע.

דאן האט דער פּרעזידענט געזאגט:

שווי שטארק קיסען ערפן, היט ער
פעשלאסען צו בעסען אזוי וואל איהם

האז שריו מאבינא האט זיך געשונען
אזוי אז מ'האט געזאגט:

מענטשען אינעם צענטער פון אירע נישט און
איר פאמיליע פארן. איר זענט אירע—איר

פריי סאמאנט האט זיך ענדליך גע-

עם האט זיך ענטהיקעלט א דומקייט

הערען דן ראטמענער, כדי ויך מיט

פער און פעהנער ביו צום הארשטאנער

100

האלמען אין דעם פֿינאסטערען צימער
האט געזען דעם גרויסען צימער, האט

לעצן האט געמוזט מיט 500 אונדז
האלטן זיין שטח אין דעם מאס נאך

צ"ל א"ת יודען, איז דאס א קלמינקעס
אומצוגעוואן א פרוםליך פונד —

נעמיסען, זענער איר ערקלער דיר,

רען צוויי ארבעטסערענען אונטערמע.

דערמיט דערט דו ויצונג נאך 9 ט

[illegible]

SECRET

ארויסקימען ז
מײן געזימען העט זיין רוחני.

אחשבה מעג טיך ואנען א חערט —

פרצו, און די אדווי זי ווענען פערטיו

האם דאס געלד געגעבן איז שוין.
און סאכונג מיטן דריטן זענען גאד

הינמינע ווער, דונסטאג, מיטוואך עפענט דעם קאנגרעס דעם. ראט

[illegible]

SECRET

ארויסקימען ז
מײן געזימען העט זיין רוחני.

אחשבה מעג טיך ואנען א חערט —

פרצו, און די אדווי זי ווענען פערטיו

האם דאס געלד געגעבן איז שוין.
און סאכונג מיטן דריטן זענען גאד

וואס בעצוועקען די קארטעלען?

צומענ'ס אױסגעהױזן אין דער מעק-
טיל-אינדוסטריע אין לעדו. יעדער
שברוקסט, העלכער האט גאך נע-
האט אביסל כוחות, האט וך נע-
האט צו טרעטען אין דרש שילמען.

דאס הארט, קארמל"ל בערשט אפ-
 קעמליך א פערשטענדיגונג פון פער-
 שידענע פארמלען, פערד אומגעניג-
 טונגען אינ'ם לייווערען וין פון הארט.
 אנדערש נעמט: א פערשטענדיגונג
 נאר אויף א נעמיסע צייט, פערד נאר
 ביי נעמיסע בעקיינדיגען. דאס הארט
 קארמל"ל איז פריהער בעניטע נעמיס-
 רען ביי פערשידענע אנדערע פער-
 שטענדיגונגען, ווי למשל, צווישען צוויי
 מלוכה הענגען צווישנעפער דעקערמי-
 רען, הענגען צוויי א. ד. נל. אונטער-
 בען צו בעניטע דאס הארט, קארמל"ל
 טאט א בעגריף פון א פערשטענדיגונג
 צווישען גרויס-אונדזיס-ריקלעך, אפער
 אומגעניגעטונגען בכלל, האט מען
 ערשט אין די פערשידענע יאהרען פונעם
 יידיש-דינגען יאהרונדערט.

די שטעלען הערען מליטענעספילס
 ארויסקרווען בעט א קייזיס, הען עס
 דראמט די אונטערנעהמונגען צו
 געזיריען ווערען פערדינסט מעגליכ-
 קייטען, אדער א טייל פון ווערע קא-
 מיטלען, אדער נאך - אינאנצן אינ-
 טערנען, דאס-אלס, געזעהנדיג, וואס
 מען וויל צו ארבעטען דורך צוואסענ-
 שלעסן ווי מוט אנדערע, און מיט
 געמינטעם כחות ווי אונטערנעמונגען-
 לען דער געמעהה.
 עס זענען אבער אויך פערמאן קאר-
 טעלען, העלבע הערען געשלאסען מיט
 דעם ציעל ריך צו הערען אויפ'ן
 חשבון פון שטאנדיגען קאנקורענס, אדער
 נאך אויפ'ן חשבון פון שטאנדיגען קא-
 קורענס, אדער נאך אויפ'ן חשבון פונם
 קאנסומענס, אועלכע קארטעלען זענען
 די לעצטע צעהנדיגונגען יאהרען גע-
 שלאסען געהארען, היינטזעכליך אין
 אמעריקא, וואו זענען אבער צו לעצט
 נישט, ביזנעס, האט מען האלט גע-
 טאכט, נאלד איבערגעגאנגען צו, טרום-
 טען.

הינואמט. וענן קארמפלען א נאך
 לייזע קערמטענדיונג פון פערשירענע
 אונטערנעמער. עס וענן פערזען
 קארמפלען. העלכע הערען נעשלאסען
 נאך הענען דעם מיניסטר פריז ד. ה.
 זון קינג פון דו, העלכע נעשערען
 צום קארמפלען פארען נישט ערקויפערען
 דין פאר חתול אונטער'ן פריז, חסם און
 פערמאנענציעלע נעשערען. עס וענן
 אויך פערזען קארמפלען, העלכע חס-
 בען מיט דעם פריז אבסאלוט גא-
 נישט צו טהון, זי הערען נעשלאסען
 מיט דעם אינזיגלן צוזעק, און קענען
 פון דו מיטנלידער טאג נישט מעהר
 פארדרייערן זי עס הערט איהם פאר-
 נעשערען. כרי עס וועט נישט זין צו-
 טעל כחירה אויפן וואס, כיון אז

ב' אונג, אין פוילשן, איז לעצמענס
 די קעמפל - בעהענונג שרייטער-פון
 געארען הייפאזעכליך צולעב רער
 גישט-רעקלעמסגער שטער-פערמל
 לונג, צווי חויערער שארטישער ביר-
 גער דארף, לויטן העמפיקן שטער-
 סיסטעם, בעזעהלען מינדעסטנס פאר
 צעהנדליגן יעקערס, איז אויסגעק-
 מן, און די אומשעהיג, ב' חל-
 בע די שטערען האבען מילמאל איי-
 געשלינגען דאס נאנצע פערדונסט און
 מילמאל נאכמעהר, האט געמוט וי-
 לען פערשדעק צעות, ויך אויסצו-
 שלעסען דעם חזק און ויך האבען איי-
 געהויבען צי ארבעטען און דעם שו-
 טע, ברו די ארטיינסטארטצע און איי-
 רעזע הוצאות אלען ויך אויסמאכען
 ביליגער, דאס האט חזקע אויסגע-
 רופען אנהייבערשדוקציע, חלכץ
 האט געקראכט פון אונגעהויערע קיי-
 יטען.

צוונדערס פילא האפ זיך דאס

צווישן קנאטעלע די ירושע בעסער
אין אויך עסליכע זינגעלאדענע מעהל
און הימלען מוהים שיערען דעם 25
יעהינגען יובל פון יערער עקוויסטענץ.

און אינגעשרעקט א מנין, מ'זן האט
עולה לתורה געהערן און מ'זן געהערן
א רחוק נרדום.
מ'זן דאזעלעך און צוגענומען גע-
הערט א קידוש, און מ'זן האט גע-
טוינט און געהערט און געהערט גע-
טוינט, האט זיך געזען געהערט גע-
טוינט, צו זיך געזען געהערט גע-
טוינט, און געהערט געהערט געהערט
עולם אין נישט געהערט, און געהערט
געהערט דו געהערט מ'זן געהערט,
און דו געהערט האט און אינגע-
רעט געהערט מיט התלהבות און
אויסגעטוישט געהערט.
ד' אחרן ליבערמאן דער יושב ראש
זיך געזען געהערט האט מ'זן גע-
טוישט סעודות צוגאנג און געהערט
און געהערט געהערט דעם מ'זן וואלד
המשפחה האט ער געהערט און עס
איז א גרויסע עולה מ'זן די יעניגע.
העלבע האט זיך נאך פאר דו
מ'זן און געהערט נישט געהערט
פאר נישט צו געהערט און דעם
יום-ט, מ'זן געהערט און דו געהערט.
ד' אחרן אין געהערט געהערט.

וונט דער לעצטער העלט - מלחמה,
עלכע און פאס אינערע מערונסטונג-
מוטלען נעמען אפער די שטארקסטע
און שווערליכסטע וונט פאר עקספא-
נען מלחמה צווישן עלקער און
ענגער. הערט מען נישט אויף צו
ראכענען און צו וועלן מיטלען וואו
וויי צו פערזענלעך דעם העלט-שום,
און צו פערזענלעך וואו אין דער "צו-
וועלט אפערען מער קען מלחמה נישט
טרייבן?

און עס איז קיין האַינדרער נישט
וואס דאס רױנען בלוט-פֿאַר האט
ערגענוקט אין בלוט דעם גרעסען
פֿעל פון אפֿראָא און שרפֿנעצייגן
וואס שלאכט אויך דאס אמעריקאנישע
פֿעל, או דער שלאכט האט חס-נע-
האכט מײַלען קרפֿות, און קטליקס,
דאס האט ערטרונקט אַ פֿולט-מ-
ניצען הירשן אויף אינגעווייזע שפֿאַ-
וואס פֿעריכטעט די ארבעט פון פֿעל-
פֿירות, — האט געפֿענט די אויגען
וואס די בעהאפטונגען און ערנסט-
געקערעטע מענער, און זי געדאַכט
ערשט אז זי וועלן אָנהייבן טראכ-
טן קעגן פֿעריכטער דעם שלום
וואס פֿעלער זי לענדער און אויס-
וואס פֿעלער זי דער צומאָסט.

דער קרעסער איז דא געוואסן
רויס, מיט זינע 14 שלום - פונקט
ער געהערט צו פערזענלעך און דא
קאממניקאציע שטאטטן אין שטערט
אדער הילפן, און זינע 14 פונקט-
ען זענען שטארק און אנהויב ווייניג-
עס געהערן מיט גענוג התלבות,
פער דעם רויניג תולדות האט זיך
אלד אפגעקליבן, דא הייל-באט,
פאר פארשטאנד, אדער געסער
קאנט דא פארשטאנד-פארשטאנד, און
דא נויט אפגעשטען פון אלץ פאר-
ער, האט גאר געהערן דעם פערשט
און שלום, דאס קאנט און פערשט,
און פון האט אפגעקליבן האט אפאל
דער צו געהערן זיך געלעבט
און הילפן און מיט זינע 14 געשטען,
און פון האט שטארק פונקט אפגע-
שט, און ער דאס אפגעשטען און,
דער אפגעשטען דעם האט געהערן דא
פער יארה, און גענויט געהערן,
און זיך אפגעקליבן און א ווייניג-
עס און אפגעשטען פון פארשטען
גען.

שבער פארט האט מען נישט אויפֿ-
 געהערט צו טראכטען הענגען צוויי-
 הונדערטלעך צו ש' שלום. ווען ציט צו
 ש' האבען זיך גענומען בעדייטע-
 הערע פערזענליכקייטען. האט זינגען
 דייטשערסמען מיט א נייעם שלום-
 שרעלט, ווען דאס פראדונג-גע-
 פענטס ווען דער בלוטשער סלחח
 האט נאך געשטעלט איר זייערע אוי-
 גען און פארשטענדיג זיך אז דאס
 אלץ ווען גיטש היידערהאלדען. זענען ווען
 געקומען מיט שלום - פארשלא-
 גען. און פלענער זיין געשטאמען צו-
 סענלעבען זיין דא פלעקער, און דע-
 לטאט זיין העלבען עס איז געשטאמען
 האט זיין דער אוינגערשטער פלעקער-
 נער.
 און אנהייב האט מען געלעבט א

ישט פארציילטען, הארים לא אלס
ישראל, דעם בעסטען בעהערן
האט, אז נישט קוקנדיג אויף דער
געהאכטער רונע קעלט, אז נישט
ווערן מעגליכן, שכל צו פערשטערן
זי אויף די ארומע לעט, העלבע קוין-
ען צו 10 און 15 פונעם קינאלען.
אלטען עס פארט אים, כאטש מען
זאגט אויך פערזענלעך עטליכע קריגער
און זענען נעמלען צולעצן הי-
הרגען פארעסט.

וְכַסּ אֹהֶר אַ עֵלָן אִין דִּי הַתְּנִינִן
 בִּירְרַר הַרְעָם מְנַסְרִינְרַע אַ
 הַרְעָם אִין נְקוּרִינְרַע, הָעֵן אַרְבּ אִין
 פִּרְרִירִיע, אִלֵּךְ אִין אַ שְׁמִיךְ מִלֵּן עֵם
 הַרְרֵן נִישְׁמ בְּלִיז דִּי פִרְרִיע לִרְע
 אַ פִּרְרַר הַתְּנִינִישְׁ אַרְרִירִירִיע, הַרְרִ-
 עַ הַרְרֵן וְרַךְ נִישְׁמ נְקִרְרִיע דְּרַר-
 אַרְרִיע אִין רַךְ קִירְרִיע, הָאֵם מִלֵּן
 עֵם אַ נְקוּרִישְׁ מִלְלֵן מְנַרְרִיע חִיר-
 רַר, אִין מִרְרִי הַתְּנִינִישְׁ מִלֵּן לִירֵן
 דְּרַךְ דִּי קִירְרֵן אִין דִּי קִרְרִירִיע, אַז
 אַרְרֵם דִּי פִרְרַע אִין אִין גִּרְרֵם, אַז
 אִילוֹ דִּי קִירְרֵן אַרְרִירִירִיע אַרְרִירִיע
 אִין דִּי קִרְרֵן, נִרְרַר אִין אִין אִין
 אִין נְקוּרִירִיע, אִילוֹ אִין נְקוּרִירִיע
 פִּרְרִיע לִרְרֵן מִן אִין אִין פִּרְרִירִיע
 אִין, אִין אִין נְקוּרִירִיע אַרְרִירִירִיע
 אַרְרִירִיע דִּי אַרְרִירִיע שְׁמֵר דִּי-
 אִין פִּרְרִיע, אִין הָאֵם וְרַךְ אִין
 אַרְרִירִיע מִלֵּן מִן דִּי, הָאֵם אִין
 אִין אִין אִין מִן וְרַךְ, מִן אִין
 אִין פִּרְרִיע, הָאֵם אִין אַרְרִירִיע
 אַרְרִירִיע וְרַךְ נְקוּרִירִיע אַ פִּרְרִיע, אִין
 אִין אִין, עֵם אִין דִּי אִין הַרְרִיע,
 דִּי נְקוּרִירִיע אִין.
 פִּרְרִיע אַרְרִירִיע מִן מִן מִן

די פראסט האט אויך גובר געקען
 עס אין אונזער שטאט געקאממען
 צימפס. ער רעד דעוואנער אימליק-
 ווער און ארוינענאנען אנגעריסען,
 געשליסען, שטענדיג האלט היינע-
 יג, און קענער האט זיך אויף אירם
 שט אונטעקוקט, ער וואו געשלאפען

מבוא

אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען
אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען

אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען
אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען

אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען
אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען

אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען
אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען

אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען
אין קינא, "השבתה" האחרונה, וזו-
מאז רעפערטאזש, האט זיך געפונען

PRZEDSTAWICIELI
poszukują liczne krajowe i za-
graniczne przedsiębiorstwa. Po-
szukującym wysyła się za na-
destaniem 1.— zł. odwrotnie po-
stłą miesięcznik, który dane
wskazuje.
Wydawn. Universum Handlowe
Bydgoszcz D.

Potokol
"פאטאקאל" פארמאציע-פומער
"פאטאקאל" פארמאציע-פומער
"פאטאקאל" פארמאציע-פומער
"פאטאקאל" פארמאציע-פומער

KOWALSKINA
USUWA NAJSILNIEJSZE
BOLE GŁOWY
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA
AP. KOWALSKI WARSZAWA

KURSY SAMOCHODOWE
H. Prylińskiego
Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27.
שולע - אויסגעבליען מיט א דאזעלע
קאר-אויסגעבליען מיט א דאזעלע
קאר-אויסגעבליען מיט א דאזעלע
קאר-אויסגעבליען מיט א דאזעלע

PODZIĘKOWANIE.
Wielm. Pani Dyr. Sabie Rapaportowej właścicielce Zakł. Ortop.
Specjalistce dla przepukliny
składam tą drogą najserdeczniejsze podziękowanie za bez-
interesowną nader troskliwą i pełną poświęcenia pracę przy
mnie. Od szeregu lat cierpiałem na przepuklinę. Operowałem,
chcę się uwolnić od dręczącej mnie przepukliny, operację od-
byłem szczęśliwie w Szpitalu Poznańskich w Łodzi. Niestety,
niedługo cieszyłem się. Przepuklina po operacji ukazała się po-
nownie, zmuszony byłem wówczas sprowadzić przeróżne ban-
daże z Warszawy, Krakowa, ale wszystkie ukazały się dla mnie
bezczelowe. Dziś, dzięki jedynie tylko Pani Mistrzyni Rapapor-
towej, która nie szczędziła pracy przy mnie, pozbyłem się drę-
czącej mnie przepukliny, jestem zupełnie zdrow i mogę każde-
mu cierpiącemu na przepuklinę gorąco ją polecić.
Bóg zapłać.
STANISŁAW SZEWCZYK w Częstochowie, Główna 65, Stradom

דאנסאונג.
דער ג. דיר. ראפאפארטאזש, איז אן איינציגער און
אין דער גאנצער וועלט, וואס האט אן איינציגן
אין דער גאנצער וועלט, וואס האט אן איינציגן
אין דער גאנצער וועלט, וואס האט אן איינציגן

ס. שווערשטיק אין שווערשטיק, גלויבט 65, ספראדעם
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

האט רחמנות!
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

פון יודישען, פאלעס מעמאסער
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

פון יודישען, פאלעס מעמאסער
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

פון יודישען, פאלעס מעמאסער
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

פון יודישען, פאלעס מעמאסער
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

HEMOROIDY
HEMORIN
KLAWE
Wszelki ból głowy
SOWA

PREZYDENT
אין דער ראל פון דער
נאציאנאלער פארמאציע-פומער
נאציאנאלער פארמאציע-פומער

Malżeństwo
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען

KARJERA PANNY DODO
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען
דאס, וואסער און ווער אויסגעבליען